

16.3.2026

Ing. Mgr. Tomáš Taraba
Ministerstvo životného prostredia SR
Námestie Ľudovíta Štúra 1
812 35 Bratislava
minister@enviro.gov.sk

Výzva na dôslednú ochranu lokality Svetového dedičstva UNESCO v rámci zonácie Národného parku Poloniny

Vážený pán podpredseda vlády Slovenskej republiky a minister životného prostredia,

chceme Vás požiadať, aby ste zabezpečili **súlad zonácie Národného parku Poloniny s ochranou a vymedzením lokality Svetového dedičstva UNESCO „Staré bukové lesy a bukové pralesy Karpát a iných regiónov Európy“** (ďalej len „lokality Svetového dedičstva UNESCO“). Táto medzinárodná lokalita musí mať na Slovensku zabezpečenú **dôslednú ochranu prírody**, ktorá tomuto jedinečnému územiu prináleží, a zároveň jasné vymedzenie a označenie hraníc v rámci národného parku. **Súčasný návrh zonácie to žiaľ nezabezpečuje.**

Analýza súčasného návrhu pre vymedzenie hraníc jednotlivých zón Národného parku Poloniny (ďalej len “NP Poloniny” alebo “národný park”) preukázala zásadný nesúlad medzi navrhovanými zónami a hranicami lokality Svetového dedičstva UNESCO. Najzávažnejším problémom je ochrana nárazníkovej zóny B2 lokality Svetového dedičstva UNESCO v rámci aktuálneho návrhu zonácie národného parku. Zatiaľ čo jadrová zóna A a nárazníková zóna B1 sú pokryté takmer stopercentne, **pri nárazníkovej zóne B2 je evidentný kritický deficit a vážny problém. Viac ako 9 200 ha plochy zóny B2 lokality Svetového dedičstva UNESCO aktuálny návrh nezaraďuje ani len do zóny B, ale iba do zóny C národného parku. Až 60 % územia lokality Svetového dedičstva UNESCO by schválením takého návrhu bolo nedostatočne chránených. Chýba jednoznačné vymedzenie rozdielu medzi nárazníkovou zónou B2 lokality Svetového dedičstva UNESCO a ostatným územím národného parku v 3. stupni ochrany.**

Je potrebné zdôrazniť, že nárazníková zóna B2 lokality Svetového dedičstva UNESCO sa **v národnom parku nachádza na pozemkoch vo vlastníctve štátu**. V zmysle zákona má byť na týchto pozemkoch ochrana prírody pre štát **prioritná a nadradená** nad ostatné záujmy. Štát ako vlastník týchto pozemkov má nielen zákonnú, ale aj morálnu povinnosť byť lídrom v ochrane územia, ktoré sám nominoval na zoznam UNESCO. **Všetky dotknuté štátne pozemky by preto mali byť v rámci zonácie národného parku začlenené minimálne do zóny B národného parku.**

Lokalita Svetového dedičstva UNESCO dnes pozostáva z 93 samostatných komponentov (lokality) v 18 krajinách Európy. Od svojej nominácie v roku 2007 prešla viacerými zmenami a náročnými procesmi renomínácie, kedy hrozilo, že práve slovenské komponenty tejto najväčšej sériovej lokality prírodného dedičstva na svete budú vyškrtnuté zo zoznamu Svetového dedičstva UNESCO, a to z dôvodu nedostatočnej a právne nezabezpečenej ochrany týchto území. Tento nepriaznivý proces sa podarilo zvrátiť a uzavrieť v roku 2021.

Jadrové územia tejto lokality na Slovensku sú značne izolované, čo bolo v procese renomínácie Slovensku vyčítané zo strany Sekretariátu UNESCO a jeho odborných orgánov. Za účelom ich prepojenia bola navrhnutá pomerne rozsiahla nárazníková zóna, kde **hlavným kritériom pri vymedzení bola jej funkčnosť, t. j. efektívna ochrana samotnej lokality (jadrových území) pred potenciálnymi vonkajšími hrozbami**. V súlade s Usmernením pre manažment tejto lokality, ktoré bolo schválené všetkými participujúcimi krajinami, sú vymedzené dva typy nárazníkovej zóny (subzóny): B1 a B2.

- **Ochranná nárazníková subzóna (B1)** – bezprostredne nadväzuje na komponenty a jej primárnou funkciou je ich **ochrana pred existujúcimi alebo potenciálnymi hrozbami** (predovšetkým negatívnymi vplyvmi ľudských aktivít, ako sú poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo alebo prírodné hrozby), ktoré by mohli negatívne ovplyvniť mikroklimatické podmienky v blízkosti komponentov. Zásahy v ochrannej nárazníkovej zóne by preto mali byť minimálne, s jednotlivým výberom stromov primárne na fyto-sanitárne účely.
- **Subzóna ochrany krajiny a udržateľného rozvoja (B2)** – jej účelom je predovšetkým **ochrana lesov v okolitej krajine, ktoré pomáhajú tmiť mezoklimatické podmienky, a tiež podpora konektivity medzi jednotlivými komponentmi**. V tejto subzóne je potrebné uplatňovať prírode blízky manažment lesov, ktorý zahŕňa rovnomerné ponechávanie mŕtveho dreva, zachovanie a podporu rôznovekosti porastov a využívanie výberkového spôsobu.

Podľa uznesenia vlády č. 508/2019 bolo potrebné bezodkladne prijať opatrenia, aby sa na lesných pozemkoch v správe štátu v rámci tejto nárazníkovej zóny B2 uplatňovalo prírode blízke hospodárenie (v zmysle definície v kapitole 4 vlastného materiálu), v súlade s novými alebo aktualizovanými programami starostlivosti o lesy, pripravovanými v spolupráci so Štátnou ochranou prírody SR (t. j. Správy NP Poloniny) a s rozhodnutím Výboru svetového dedičstva 43 COM 7B.13, berúc do úvahy záverečnú správu spoločnej poradnej misie WHC/IUCN z októbra 2018.

Predmetné uznesenie vlády malo platiť do vyhlásenia prírodných rezervácií a ich ochranných pásiem alebo schválenia integrovaného manažmentového plánu. **Územie nárazníkovej zóny B2 nebolo vyhlásené ako súčasť prírodných rezervácií alebo ich ochranného pásma, a preto je nevyhnutné dodržiavať predmetné ustanovenie, kým nebude v tomto území jasne deklarovaný spôsob obhospodarovania lesov v súlade so zásadami UNESCO.**

Manažment v nárazníkovej zóne má byť zabezpečený tak, aby jadrová zóna lokality bola **dostatočne chránená pred potenciálnymi hrozbami, vrátane ťažby dreva, poskytovala garanciu pre ekologickú konektivitu medzi jednotlivými komponentmi a celého ekosystému bukových pralesov, vrátane pôdneho, a v celej slovenskej časti lokality Svetového dedičstva UNESCO**, na čo Slovenskú republiku opakovaně upozornil Výbor svetového dedičstva. Už počas renominačného procesu existovala **požiadavka na deklarovanie jasných manažmentových opatrení v nárazníkovej zóne B2, keďže prísna nárazníková zóna B1 bola navrhnutá len na veľmi malej výmere.**

Podľa „Zoning and Management Guidelines“ vypracovaných pre túto lokalitu UNESCO je v prípade obhospodarovania lesov v nárazníkovej zóne B2 povinné, aby veľkosť homogénnych rovnorodých porastov bola väčšia ako 1 ha a aby bola podporovaná viacvrstvová štruktúra porastov. Minimálne 10 stromov na hektár s priemerom nad 40 cm má byť v porastoch ponechaných ako biotopové stromy a tiež minimálne 40 m³/ha odumierajúceho dreva s hrúbkou viac ako 15 cm. Pokryvnosť stromovej etáže porastu nemá byť ľudskou činnosťou (ťažba dreva, výchova porastov) znížená na menej ako 60 %, tzn. zakmenenie nesmie klesnúť pod 0,6. V tejto zóne môže byť povolená iba selektívna ťažba dreva na plochách menších ako 0,5 ha, pričom obnovné prvky nesmú mať priemer väčší ako je výška stromu. To má zaručiť stabilitu mikroklimy a podmienok v lesných porastoch lokality Svetového dedičstva.

Program starostlivosti garantujúci predmetné opatrenia mal byť doručený Sekretariátu UNESCO za účelom potvrdenia dostatočnej ochrany lokality Svetového dedičstva UNESCO na Slovensku. Práve nevhodné obhospodarovanie nárazníkovej zóny totiž bolo zo strany Sekretariátu UNESCO a jeho odborných poradných orgánov, vnímané ako riziko pre zabezpečenie garancie jej ochrany. Zatiaľ však **nebol vypracovaný program starostlivosti o územie, ktorý by reflektoval požiadavky ochrany lokality Svetového dedičstva UNESCO** a bol zaslaný na Sekretariát UNESCO.

V súlade s Operačnými smernicami UNESCO je **potrebné zabezpečiť legislatívne záruky, ktoré je možné adekvátne garantovať práve zaradením nárazníkovej zóny B2 lokality Svetového dedičstva UNESCO do zóny B národného parku**. Hranica nárazníkovej zóny by tak bola jasne zadefinovaná aj s legislatívne nastavenými pravidlami, ktoré ju odlišia, právne aj v teréne, od ostatných častí územia národného parku.

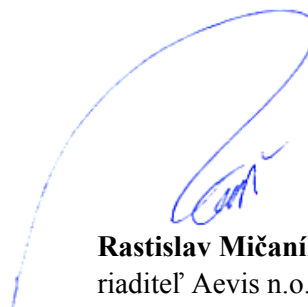
Zaradenie zóny B2 lokality Svetového dedičstva UNESCO do zóny C národného parku je absolútne nedostatočné. Zóna C umožňuje zásahy väčšieho rozsahu, než aké sú požadované pre nárazníkovú zónu B2 lokality Svetového dedičstva UNESCO. Existuje vysoké riziko, že sa v týchto lokalitách budú realizovať činnosti, ktoré môžu mať za následok reálne zhoršenie ich stavu. Z uvedeného dôvodu hrozí Slovensku ďalší vážny reputačný problém.

Navyše, navrhovanou úpravou - rozšírením zóny B na pozemkoch vo vlastníctve štátu v súlade s vymedzením lokality Svetového prírodného dedičstva UNESCO, by sa zonácia Polonín priblížila zákonným požiadavkám pre naplnenie cieľa ochrany národného parku (§ 19 ods. 2 zákona č. 543/2002 Z. z.). Tento cieľ sa má dosiahnuť práve zonáciou národného parku. Jej súčasný návrh však vymedzuje zóny A a B len na 24 % územia národného parku a v 30 ročnom horizonte rozšírenie zóny A len o ďalšie 4 %. Naopak, až na viac ako troch štvrtinách (76 %) územia garantuje hospodársku činnosť a nie zachovanie alebo postupnú obnovu prirodzených ekosystémov, ako ukladá zákon. Takýto návrh ani zďaleka a ani z dlhodobého hľadiska nezabezpečí podmienky pre nerušený priebeh prírodných procesov najmenej na troch štvrtinách územia národného parku.

Záverom je potrebné zdôrazniť, že komponenty lokality Svetového dedičstva UNESCO „Staré bukové lesy a bukové pralesy Karpát a iných regiónov Európy“ sú **jediným povrchovým prírodným dedičstvom Slovenska zapísaným na zozname UNESCO**. Do tohto zoznamu sú zapísané vrátane **nárazníkových zón B1 a B2**. Poloniny sú z tohto hľadiska slovenským unikátom a je preto viac ako žiaduce, aby ministerstvo v návrhu zonácie túto výnimočnosť v plnej miere zohľadnilo.

Žiadame Vás preto, aby ste lokalitu Svetového prírodného dedičstva UNESCO v celom jej rozsahu zaradili do zóny A a zóny B národného parku, tak ako to tomuto unikátnemu národnému prírodnému dedičstvu prináleží. Je to nielen povinnosť voči UNESCO a krok v záujme zlepšenia ochrany prírody NP Poloniny, ale aj v záujme podpory rozvoja celého regiónu.

S pozdravom

Rastislav Mičaník
riaditeľ Aevis n.o.

Prílohy:

- Mapa: Ochrana Svetového prírodného dedičstva UNESCO, porovnanie s aktuálnym návrhom zonácie

Na vedomie:

- Ministerstvo životného prostredia SR, štátny tajomník Filip Kuffa, statny.tajomnik1@enviro.gov.sk
- Ministerstvo životného prostredia SR, sekcia ochrany prírody a krajiny, Kyšľa Kamil, Ing., PhD. generálny riaditeľ sekcie, kamil.kysela@enviro.gov.sk
- Ministerstvo životného prostredia SR, odbor koordinácie národných parkov, Hančinský Dávid, Bc., riaditeľ odboru, david.hancinsky@enviro.gov.sk
- Ministerstvo životného prostredia SR, referát UNESCO, unesco@enviro.gov.sk
- Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, Denisa Frelichová, generálna tajomníčka Sekretariátu Slovenskej komisie pre UNESCO, unesco@mzv.sk
- Členovia Slovenskej komisie pre UNESCO